

een
open huis
in de Leopoldskazerne
Provinciehuis Oost-Vlaanderen

een
open huis
in de Leopoldskazerne
Provinciehuis Oost-Vlaanderen

Voorwoord

Sprekende architectuur

Verhuizen doe je nooit zomaar. Zo was de spreidstand van de Provincie over verschillende gebouwen in de Gentse binnenstad inefficiënt en werd er al langer uitgekeken naar een goed bereikbare plek waar alle diensten konden samenvloeien onder een dak. Bovendien was het voorzien van een stoel per werknemer ook niet meer van deze tijd, waarin er gestreefd wordt naar een zo werkbaar mogelijke verhouding tussen werken op kantoor en thuis. Een nieuwbouw zou een al te groot ruimtebeslag betekenen. Al deze overwegingen leidden de Provincie naar de voormalige Leopoldskazerne, een ruime en goed bereikbare plek aan de Charles de Kerchovelaan.

Een provinciehuis moet een weerspiegeling zijn van het DNA van de organisatie. De Leopoldskazerne is dan ook verbouwd vanuit ambities als duurzaamheid, circulariteit en inclusiviteit, gekoppeld aan soberheid, efficiëntie en transparantie. Om maar een voorbeeld te geven: een bestuur dat groepsaankoop van zonnepanelen organiseert, moet zelf het goede voorbeeld geven en dus liggen er 583 panelen op de daken. Met een historische kazerne als uitgangspunt kon men geen groter contrast treffen. Gesloten werd open, oninneembaar doorwaadbaar, uniform werd kleurrijk, ... Met respect voor het erfgoed wil het Provinciehuis vandaag vooral een welkom en dienstbaar gebouw zijn, helemaal in lijn met de ambities van de Provincie zelf.

Een open huis voor iedereen

Van verrassende provinciale domeinen tot groepsaankopen voor zonnepanelen of groene stroom, ondersteuning voor lokale ondernemingen of efficiënte fietssnelwegen: de kans is groot dat je al in contact kwam met de werking van de Provincie Oost-Vlaanderen.

Het provinciebestuur Oost-Vlaanderen wil betekenisvol zijn door elke dag waarde en impact te realiseren voor de inwoners, verenigingen, organisaties, bedrijven, steden en gemeenten en andere overheden op ons grondgebied. Dat doen we in de rol van beleidsmaker, regisseur, uitvoerder en ondersteuner.

In welke thema's we elke dag het verschil maken? Een hele waaier: economie, landbouw, wonen, erfgoed, recreatie, milieu, toerisme, onderwijs, ruimtelijke planning, omgevingsvergunningen, mondiale solidariteit, mobiliteit en integraal waterbeleid. Het provinciebestuur heeft de ideale schaalgrootte om al die thema's efficiënt en succesvol aan te pakken. We zijn voldoende nabij en vertrouwd met de lokale context in Oost-Vlaanderen om de juiste oplossingen te bieden. En ook groot genoeg om vanuit een helikoptervisie onze thema's vanuit verschillende invalshoeken te benaderen zonder het geheel uit het oog te verliezen en om dus snel te kunnen schakelen. Dankzij deze unieke positie zijn onze activiteiten en projecten doelgericht, efficiënt en kwaliteitsvol.

Het provinciebestuur is democratisch verkozen en heeft een sterke impact over de stads- en gemeentegrenzen heen. We houden onze blik vooruit gericht en focussen op de lange termijn. Om samen de grootst mogelijke impact te bereiken, bundelen we onze krachten met het Vlaamse bestuursniveau, de steden en gemeenten en andere maatschappelijke spelers (zoals bedrijven, verenigingen en organisaties die dezelfde thema's behandelen, ...).

De motor van de Provincie Oost-Vlaanderen zijn onze gepassioneerde en wendbare collega's. Dankzij hun expertise en competentie realiseren we samen een Oost-Vlaanderen waar het aangenaam wonen, werken en ontspannen is.

Pierre-François De Noter, zicht op de Reep met het Provinciehuis, 1819 · © Provinciebestuur Oost-Vlaanderen

De Provincie onder dak, van bisschopshuis tot kazerne

Een oud gebouw voor een nieuw bestuur

230 jaar geleden stonden onze streken voor een van de grootste omwentelingen ooit. De Franse inval in 1794 zou aanleiding geven voor fundamentele verschuivingen in de maatschappij. Op slechts een paar decennia veranderde bijna alles; wetten en gebruiken, administratieve, religieuze en geografische structuren, kortom de hele leefwereld van de eind-18de-eeuwse Oost-Vlaming werd door elkaar geschud en zou er in het begin van de 19de eeuw totaal anders uitzien, inclusief het feit dat hij zich plots “Oost-Vlaming” zou kunnen noemen. De Franse overheid installeerde namelijk een nieuwe administratieve, geografische en politieke organisatie voor het land. Wat voorheen de staten van Vlaanderen waren, het hertogdom Brabant of het prinsbisdom Luik, werd onderverdeeld in negen departementen naar Frans model. Het Departement van de Schelde met hoofdplaats Gent, opgericht op 1 oktober 1795, werd de rechtstreekse voorloper van de huidige provincie. In 1815, bij de creatie van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, kwam de term provincie in voege. Staats-Vlaanderen, de gemeenten ten noorden van de huidige grens met Nederland, werden dan ook bij de provincie Zeeland gevoegd.

De eerste bewoner van de prefectuur, Guillaume Charles Faipoult, prefect van het Scheldedepartement, door Josef Paelinck, 1806
© Gent, MSK · foto Dominique Provost, artinflanders.be

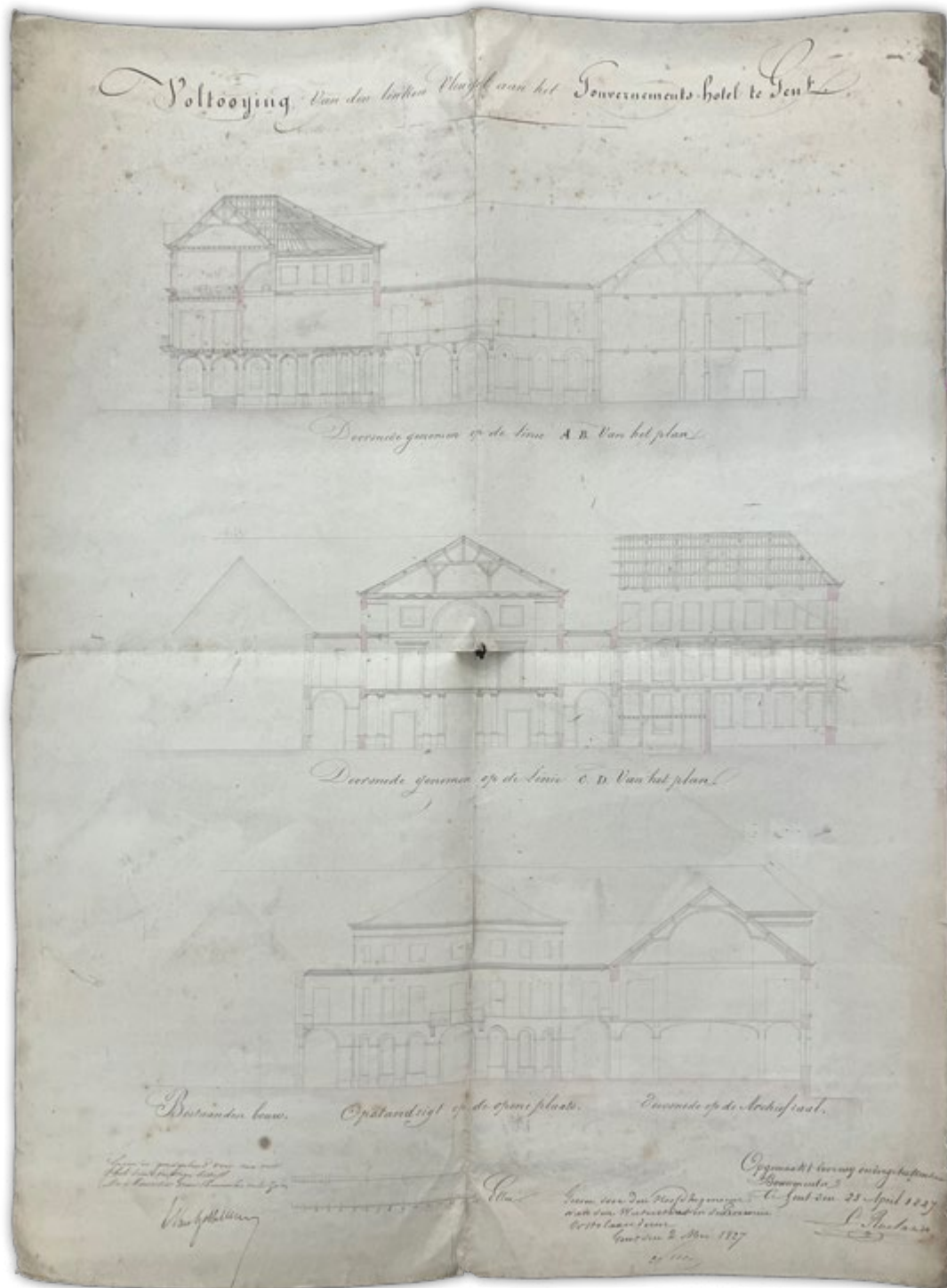

Jean-Baptiste Pisson, Ontwerp voor de provincieraadzaal, 1816 (?) · © Gent, Stadsarchief · Atlas Goetghebuer

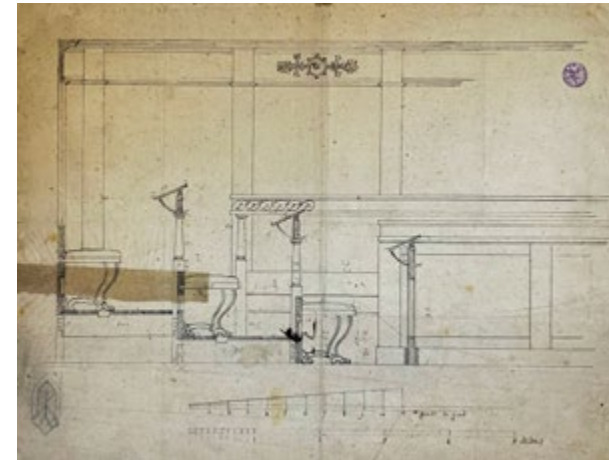
De prefectuur wordt een prestigieus Gouvernementshotel

Vijftien jaar lang zou de provincie Oost-Vlaanderen deel uitmaken van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, de nieuwe staat die tot stand kwam na de val van Napoleon in 1814. Onder het koningschap van Willem I zou het Scheldedepartement worden omgevormd tot de huidige provincie Oost-Vlaanderen, binnen de grenzen die we vandaag grotendeels nog kennen. Ook de provinciale administratieve en de politieke structuur, met een gouverneur, gedeputeerde staten en provinciale staten, weerspiegelen de deputatie en de provincieraad die we vandaag nog kennen. De prefectuur werd Gouvernementshotel. Het gebouw zou een ware gedaanteverwisseling ondergaan, net zoals het hele Gentse stadsbeeld onder impuls van Willems ondersteuningspolitiek van de universiteit, de haveninfrastructuur en de economie werd gemoderniseerd.

In 1816 kreeg het complex voor het eerst een aangepaste vergaderzaal voor de provinciale staten. Het ontwerp van deze fraai gedecoreerde rechthoekige zaal was van de hand van Jean-Baptiste Pisson, die zich tijdens de regimewissel als 'huisarchitect' had weten te handhaven. Al in 1827 was die zaal aan vervanging toe, omdat het aantal raadsleden was verhoogd tot 96. Het hele complex werd trouwens onder handen genomen en uitgebreid met een linkervleugel. Het hele bouwblok werd ingenomen en kreeg in grote lijnen het grondplan dat we vandaag nog kennen. De nieuwe vleugel werd ontworpen door stadsarchitect Lodewijk Roelandt en zou naast prestigieuze ontvangstzalen ook plaats bieden aan een archievenzaal en een nieuwe provincieraadzaal. Deze kreeg de vorm van een halfrond met centrale nis, sober gedecoreerd met een vlak cassetteplafond met rozetten. Roelandt situeerde de zaal op de eerste verdieping, centraal boven de hoofdingang. Dit liet de creatie toe van een ruime en merkwaardige koetsdoornit, die de halfronde plattegrond van de raadzaal volgde en gestructureerd werd door zuilen. Bezoekers en raadsleden konden zo droog uit hun koets stappen en via een bijzondere ovale trapzaal de verdieping bereiken. Ook de archieven kregen voor het eerst een volwaardige plaats met een eigen 'archiefzaal'.

Lodewijk Roelandt, Ontwerp voor de voltooiing van de linkervleugel van het Provinciehuis met de raadzaal en een archiefzaal, 1827 · © Gent · Rijksarchief

Lodewijk Roelandt, Ontwerp voor de banken van de provincieraadsleden, 1827. © Gent, Stadsarchief · Atlas Goetghebue

Lodewijk Roelandt; Ontwerp voor de toegangstravee van het Provinciehuis, 1827. © Gent, Stadsarchief · Atlas Goetghebue

Dit moet een bijzonder stukje architectuur geweest zijn, op trapeziumvormig grondplan, met een gewelfde benedenzaal die het gewicht van de archiefzaal op de verdieping droeg. Deze laatste, driebeukige zaal werd overwelfd met een centraal tongewelf en halfronde koepelgewelven op de zijbeuken, gelijkaardig aan een romeinse basilica. De hoofdingang van het hele complex, in de as van de Oranjeberg, werd geaccentueerd door een monumentale toegangstravee met Palladiaans raam en bekroond door een fronton. Het gaf het geheel een uniform uitzicht in een statige neoklassieke stijl. De inrichtingswerken van de nieuwe vleugel zouden pas in 1829 worden toegewezen. Het Gouvernementshotel was kort voor de Belgische revolutie klaar.

J. Van der Plaetsen, de orangistische Luitenant-kolonel Grégoire valt op 2 februari 1831 het kantoor van gouverneur Lambert-Cortenbach in het Gouvernementshotel binnen met de eis om de prins van Oranje te erkennen
© Brussel · Koninklijk Legermuseum

Het schilderij geeft ons een bijzonder inkijkje in het bureau van de gouverneur. De wanden zijn behangen met papier en er ligt vasttapijt. In de schouw staat een kolenkachel. Een werktafel met stoel en een sofa zijn de enige meubels, een kaart van de provincie de enige wanddecoratie.

Charles D'Hoy, Zicht op de Nederschelde (huidige François Laurentplein), ca. 1860
© Gent, Stadsarchief · Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten.
Dit is een van de oudste foto's van het Provinciehuis.

August Van Assche, Ontwerp voor een nieuwe vleugel voor het Provinciehuis aan het François Laurentplein, ca. 1887
© Gent, Stadsarchief · Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten

Een lange lijdensweg voor een nieuwbouw

In de eerste decennia van het jonge koninkrijk België onderging het Gouvernementshotel weinig wijzigingen. Administratie en bestuur liepen vrij naadloos over tussen het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en de nieuwe staat, al verschoof natuurlijk het politieke gezag. In aanloop van de nieuwe provinciewet van 1836, die onder andere de openbaarheid van de raadszittingen voorschreef, gebeurden er een aantal wijzigingen aan de raadzaal, in functie van de creatie van een publiektribune. Het ontwerp was van de hand van hoofdingenieur van bruggen en wegen Mathias Wolters. Vanaf dan wijzigde er voor enkele decennia zo goed als niets aan het gebouw, behalve de hoogstnoodzakelijke onderhoudswerken, onder andere in functie van het verblijf van de koning en de koningin. Bij officiële verplaatsingen in het land of bezoeken in de provincie was het toen namelijk niet altijd mogelijk om terug te keren naar Brussel. Naast de officiële residentie van de gouverneur, had elk gouvernementshotel ook een staatsieappartement, voorbehouden aan het vorstenpaar. In het Gentse provinciehuis bevond zich dat op de eerste verdieping van de rechtervleugel langs de Gouvernementstraat, aansluitend bij de ontvangstsalons en de woonruimten van de gouverneur. Deze laatste bevonden zich in de vleugel tussen de binnenplaats en de tuin. De kantoren waren gesitueerd in de vleugels langs de huidige Henegouwenstraat en het François Laurentplein.

De ontoereikendheid van het Provinciehuis groeide met de jaren, naarmate de diensten uitbreidden, het aantal raadsleden toenam en de bouwfysische toestand van het pand, dat in kern terugging tot de 16de eeuw, slechter werd. In 1872 was de toestand onhoudbaar geworden en klaagde de provincieraad de situatie formeel aan.

De nieuwe vleugel met de residentie van de gouverneur naar ontwerp van Jules-Jacques van Ysendyck, ca. 1900
© Gent · Universiteitsbibliotheek

Het zou echter nog jaren van klachten, studiewerk en ontwerpwedstrijden duren voor er een start werd genomen om het gebouw te vernieuwen. Een eerste architectuurwedstrijd in 1887 leverde een pover resultaat, bovendien deden er amper Oost-Vlaamse architecten aan mee. De gouverneur en de deputatie namen dan maar zelf contact op met een aantal architecten, waarvan August Van Assche de opdracht aannam en verschillende ontwerpen maakte. Geen enkel daarvan droeg de goedkeuring van de provincieraad weg, waarop in 1890 de Brusselse architect Jules-Jacques Van Ysendyck werd aangesteld. Zijn ontwerp in neorenaissancestijl werd pas uitgevoerd tussen 1894 en 1896. Het betrof voornamelijk een nieuwbouw voor de oudste vleugels langs het Laurentplein en de Henegouwenstraat, de bouw van een nieuwe residentie voor de gouverneur en een nieuwe raadzaal. De vroeg-19de-eeuwse vleugel langs de Gouvernementstraat bleef zo goed als ongewijzigd behouden. Tijdens de Eerste Wereldoorlog betrok de *Zivilverwaltung für die Provinz Ost-Flandern* de gebouwen, het burgerlijke bestuur ingesteld door de Duitse bezetter.

Het Provinciehuis tijdens de Eerste Wereldoorlog, 1915–1916. Foto gemaakt door de *Photographische Abteilung van de Kommandantur Gent*
© Gent, Stadsarchief

Armand Heins, Ontwerp voor de decoratie van de staatsietrap naar de raadzaal, 1902
© Gent, Stadsarchief · Collectie De Keyser

Het voormalige Provinciehuis aan de Gouvernmentstraat

Oorlogsverwoesting en nieuwbouw

Vanaf 1920 bleek het Provinciehuis opnieuw te klein, wat grotendeels te wijten was aan de steeds groeiende beleidsdomeinen van de Provincie na de Eerste Wereldoorlog. Zo ging ze zich actief inzetten voor onderwijs, sociale kwesties, arbeid en industrialisatie. In 1923 ontwierp de pas aangestelde provinciale architect, Valentin Vaerwyck, een nieuw gebouwencomplex ter vervanging van de vleugels in de Henegouwenstraat en de Gouvernmentstraat, in een modern-klassieke baksteenarchitectuur.

De plannen werden goedgekeurd en de werken aanbesteed in 1936, maar toen viel alles stil. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het complex opnieuw opgevorderd door de bezetter en in gebruik genomen door de 'Oberfeldkommandantur', de Duitse administratie die bevoegd was voor Oost- en West-Vlaanderen. Bij hun aftocht in 1944 staken de Duitse troepen de gebouwen in brand, waardoor het complex onbruikbaar werd. Ook een groot deel van de provinciale kunstcollectie, met de oudste gouverneursportretten, en een deel van het historische archief ging verloren.

Hoewel er een nieuwbouwontwerp klaarlag, zou de wederopbouw jarenlang op zich laten wachten. Dertien jaar lang vergaderde de provincieraad in tijdelijke locaties, zoals de universiteits aula of de feestzaal van de Rijkslandbouwhogeschool aan de Coupure. Voor de gouverneur werd door het Beheer der Staatsgebouwen alvast het herenhuis Vlasmarkt 11 als residentie aangekocht. De administratie werd tijdelijk gehuisvest in verschillende panden in de Gentse binnenstad.

In 1945 en 1946 maakte Vaerwyck verschillende plannen voor de wederopbouw, die grotendeels teruggrepen naar zijn vooroorlogse ontwerp. Midden 1946 vroeg het bestuur echter aan architect Jean Hebbelynck om die plannen te herzien. Zijn ontwerp gaat duidelijk terug op Vaerwycks voorstel, maar in een meer uitgepuurde en vereenvoudigde vormtaal.

Valentin Vaerwyck, Ontwerp voor een nieuwe vleugel langs de Henegouwenstraat, 1930 · © Provinciearchief

Valentin Vaerwyck en Jean Hebbelynck, Ontwerp voor de wederopbouw van het Provinciehuis, 1946 · © Provinciearchief

De voormalige provincieraadzaal in het Provinciehuis aan de Gouvernemenstraat

Beide architecten zouden vanaf 1947 instaan voor het project, dat uiteindelijk zou resulteren in een volledige nieuwbouw, weliswaar op de voetafdruk van het oude Provinciehuis. De bouw van het complex werd gefaseerd uitgevoerd, voornamelijk om beroep te kunnen doen op financiering door de nationale overheid. In 1956 kon een deel van de kantoren in gebruik worden genomen, de provincieraadzaal werd het jaar daarop ingehuldigd. De voltooiing zou tot in 1961 duren, op dat ogenblik was het nieuwe Provinciehuis al te klein geworden voor het toenmalige provinciebestuur. De vleugel die bestemd was als nieuwe ambtswoning van de gouverneur werd ingenomen door de administratie. Tot op vandaag heeft de gouverneur haar ambtswoning aan de Vlasmarkt.

Opnieuw te klein

Sedert het einde van de Tweede Wereldoorlog huisden de verschillende diensten van het provinciebestuur op verschillende locaties in Gent, een situatie die ook na de wederopbouw van het Provinciehuis bleef duren. Het politieke hart van de provincie was dan wel weer in gebruik, met een nieuwe raadzaal, vergaderzalen, de kantoren van de deputatie en een deel van de administratie; een groot deel van de kantoren zat echter nog in panden aan de Gouvernemenstraat, het Bisdomplein en de Seminariestraat. Daarnaast ontstonden na de Tweede Wereldoorlog volwaardige provinciale buitendiensten, instellingen met een zekere autonomie, zoals de federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen en kwamen er de eerste provinciale domeinen, met elk hun eigen huisvesting.

Een eerste poging tot centralisatie van de administratie volgde al einde jaren 1960. In 1968 kreeg architectenbureau Groep Planning de opdracht voor de bouw van het Polyvalent Provinciaal Administratief Gebouw. Dat zou komen op de plaats van een aantal 19de-eeuwse woningen tegenover het Provinciehuis aan de Gouvernemenstraat. De eerste fase van dit complex in brutalistische betonarchitectuur, op de hoek van de Oranjeberg, werd gerealiseerd tussen 1968 en 1971. De verdere geplande uitbreiding langs de Gouvernemenstraat kwam er uiteindelijk niet omdat werd gekozen voor het behoud van het 19de-eeuwse uitzicht van de straatwand. De zoektocht naar een centrale plek voor de administratie bleef evenwel een permanente bezorgdheid van het bestuur, dat steeds meer verspreid raakte over verschillende gebouwen in de stad. In 1995 verhuisde een groot deel van de administratie naar het nieuwe Provinciaal Administratief Centrum aan het Woodrow Wilsonplein, een voorlopig eindpunt. In de jaren die erop volgden kwamen er opnieuw locaties bij, zoals het archiefhuis in de Pelikaanstraat. Het gebruik van twee hoofdlocaties, het PAC en het Provinciehuis, hoewel op wandelafstand van elkaar, bleef een logistieke uitdaging en zorgde letterlijk en figuurlijk voor afstand tussen collega's en het bestuur. Op organisatorisch vlak werd de piste van een centrale locatie dan ook regelmatig op tafel gelegd. Die geschikte centrale plek zou uiteindelijk gevonden worden in de Leopoldskazerne.

Boven de Sint-Pietersabdij ligt de onbebouwde ruimte van de Kattenberg, net binnen de middeleeuwse stadsomwalling. Detail uit het panoramisch zicht op Gent in 1534. © Gent, STAM

De Leopoldskazerne: een geschiedenis

De Leopoldskazerne werd begin 20ste eeuw gebouwd op een plek met een veel oudere oorsprong. De omliggende straatnamen verwijzen naar die geschiedenis. Eekhout roept het eikenbos op dat zich hier eertijds bevond in de stadsrand. De Kattenberg is de top van de Blandijnberg en tegelijk het hoogste punt van de stad. Dit deel van Gent bleef lang onbebouwd en bood een mooi uitzicht over de middeleeuwse stad.

Kazerne van in de 17de eeuw

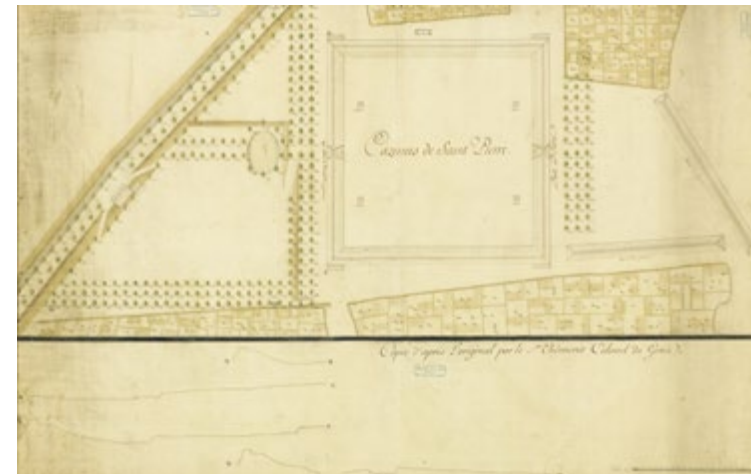
In de late 16de eeuw werd de middeleeuwse stadsomwalling aangepast aan een nieuw verdedigingssysteem naar Italiaans model. Dat bestond uit diverse in- en uitspringende verdedigingsmuren die in combinatie met brede grachten de inname van de stad sterk bemoeilijkten. Toen er in de late 17de eeuw een verhoogde druk kwam vanwege de Franse troepen van Lodewijk XIV, werd er aan de zuidkant een fort opgetrokken. Dit gebeurde op bevel van de graaf van Monterey, de landvoogd van de Spaanse Nederlanden. Aan de binnenzijde van de stadsmuur werd er bovendien een eerste kazerne gebouwd.

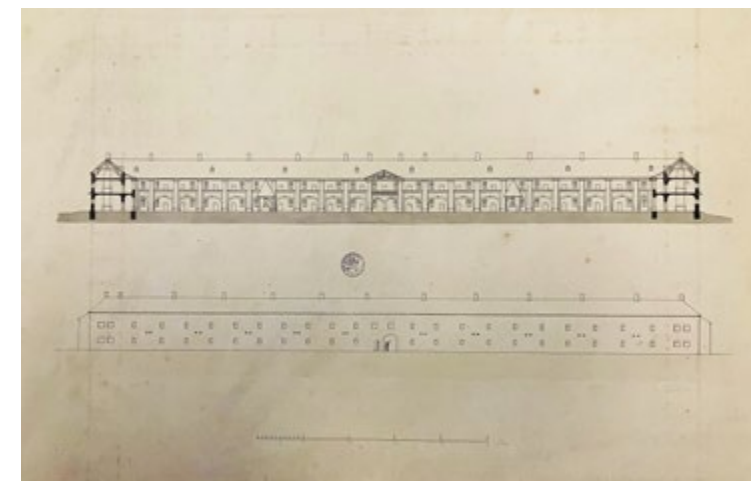
Philippe-Jacques Benthuis, Inplantingsplan van de Sint-Pietersabdij en de omliggende gebouwen, met Fort Monterey en de kazerne, 15 juni 1730 · © Gent, Rijksarchief

Tot dan bestonden er geen specifieke gebouwen die exclusief dienden voor het onderbrengen van troepen. In vreedstijd logeerden militairen op eigen kosten in afspanningen, in gehuurde huizen of bij particulieren. Onder Keizer Karel moest de bevolking tegen wil en dank een groot aantal soldaten herbergen. Geleidelijk begon men meer en meer openbare gebouwen als militair onderkomen op te vorderen. In 1648 kocht de stad Gent zo een deel van het Prinsenhof op om er de cavalerie in onder te brengen. Uiteindelijk zou men opteren om specifieke gebouwen, kazernes, op te richten.

Van deze eerste kazerne op de Kattenberg bleef een plattegrond uit 1687 bewaard in het Gentse stadsarchief. Ze bestond uit vier vleugels rond een vierkant binnenplein en gaf onderdak aan ongeveer 600 soldaten. De kazerne had twee ingangen: een aan wat later de Gaspar de Craeyerstraat zou worden en een er tegenover, ongeveer ter hoogte van de Kunstlaan. Rechtover de eerste toegang waren stallen opgetrokken.

Plan van de kazerne van Sint-Pieters, begin 19de eeuw
© Gent, Rijksarchief

Pierre-Jacques Goetghebuer en Charles Leclerc-Restiaux, Gevels van de kazernegebouwen aan het binnenplein (boven) en aan de straatkant (onder), 1830
© Gent, Universiteitsbibliotheek

28 Vanaf 1713 kwamen de Zuidelijke Nederlanden toe aan de Oostenrijkse Habsburgers. Verschillende versterkte steden, waaronder Gent, kregen een Nederlands garnizoen. In 1781 besloot Jozef II de versterkingen van de steden te verkopen aan de hoogste bidder. Dat gebeurde in Gent ook in 1788. In plaats van de vroegere versterkingen en gedichte stadswallen kwamen grote, beboomde lanen (op de plaats van de huidige Stadsring R40). De kazerne bleef bestaan; regelmatig verbleven er Habsburgse troepen in de stad. Rond 1754 hadden de Gentse architecten Jean-Baptiste Simoens en David 't Kindt nog een ontwerp gemaakt om de kazerne uit te breiden. De vier bestaande vleugels kregen een verdieping en het grondplan werd uitgebreid met vleugels tot een vijfhoek. Het is niet bekend of de uitbreiding gerealiseerd werd, maar de verdieping op de bestaande vleugels kwam er wel.

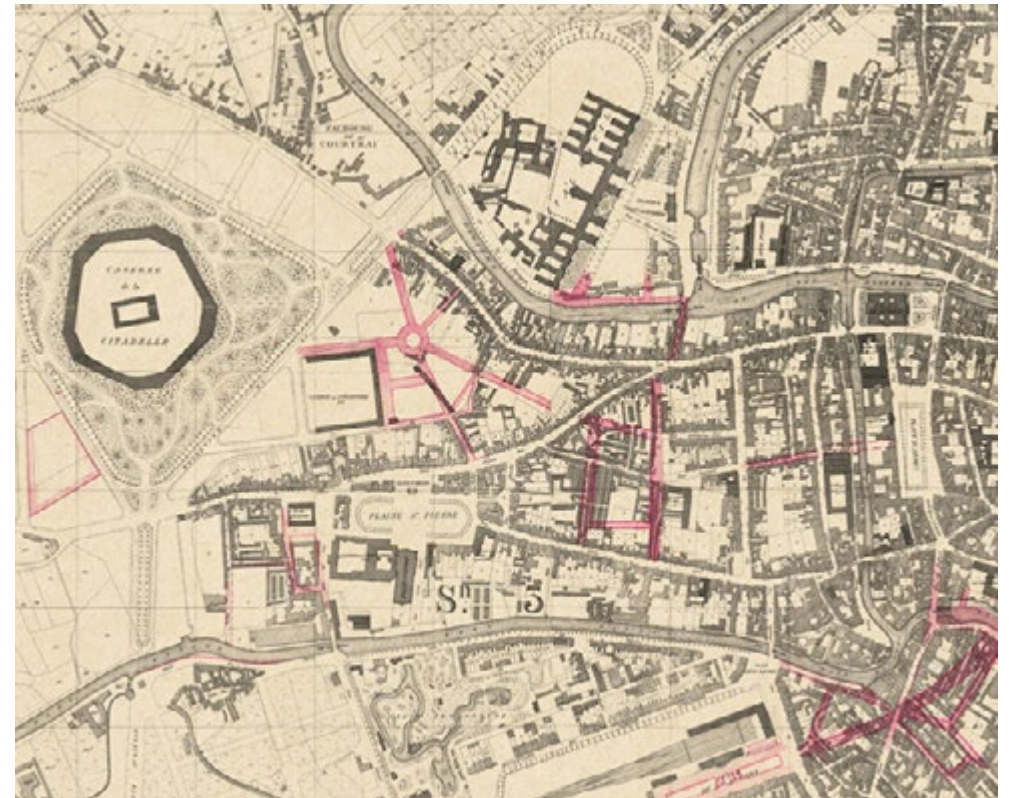
Na de Oostenrijkers kwamen de Fransen, na het debacle van Napoleon in Waterloo gevolgd door Willem I, die in het zuidelijke gedeelte van zijn nieuwe Verenigd Koninkrijk een barrière wilde uitbouwen tegen Frankrijk. Vanuit die visie werden enkele Vlaamse steden (onder meer Oudenaarde, Dendermonde, Gent) versterkt door de zogenaamde Wellingtonlinie. Als onderdeel van die linie kreeg Gent in 1819 een nieuwe citadel op de plaats van het oude fort van Monterey. In het huidige Citadelpark kan men nog het poortgebouw van die citadel bewonderen.

De Sint-Pieterskazerne

In 1830 werd België onafhankelijk en werd de kazerne vanaf dan gebruikt door Belgische soldaten. Ook de tegenoverliggende citadel, die ondertussen als verdedigingswerk al verouderd was, werd als kazerne gebruikt. Tussen 1830 en 1870 dacht men vooral aan de conditie en hygiëne van de soldaten; zo kwamen er op het binnenplein een turnzaal en een hindernisbaan én een tweede waterpomp. Foto's uit het Gentse stadsarchief genomen net voor de afbraak van de oude kazerne laten zien hoe de 'Sint-Pieterskazerne' of de 'kazerne voor het voetvolk', zoals ze werd genoemd, er toen uitzag. De kazerne had nog dezelfde omvang als in de 17de eeuw met twee toegangen tegenover elkaar. Uit de 18de eeuw stamt de vernieuwde toegangspartij.

De oude Sint-Pieterskazerne, kort voor de sloop, met achteraan het nieuwe paviljoen naar ontwerp van Otto Geerling, ca.1890
© Gent, Stadsarchief · Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten

J. Gevaert & A. Van Impe, detail uit het 'Nouveau plan parcellaire de la ville de Gand', met de aanduiding in het roze van de nieuwe stadswijk, 1878 · © Gent, STAM

Door de wet van 22 juni 1873 kregen kazernes een nieuw statuut: de staat – en niet langer de stad – was voortaan verantwoordelijk voor het bouwen en onderhouden van kazernes, maar de stad moest wel kosteloos afstand doen van alle militaire gebouwen. In Gent lag dit blijkbaar moeilijk want pas in 1881 tekende de stad een overeenkomst waarbij de kazerne staatseigendom werd. De pleinen voor de kazerne (aan de kant van de Gaspar de Craeyerstraat), met daarop het huis van de wapenmeester en het blok voor gehuwde militairen die waren opgetrokken op de plaats van eerdere stallen, bleven eigendom van de stad. Dit liet de stad toe de wijk te saneren en om de eerste watertorens te bouwen. De wijk kreeg in 1883 een typisch 19de-eeuws stratenpatroon rond een centraal rond plein, het Prudens Van Duyseplein.

De afbraak van de kazerne aan de Kattenberg, zicht op de toegangspoort aan de straatzijde, 1899 · © Gent, Stadsarchief · Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten

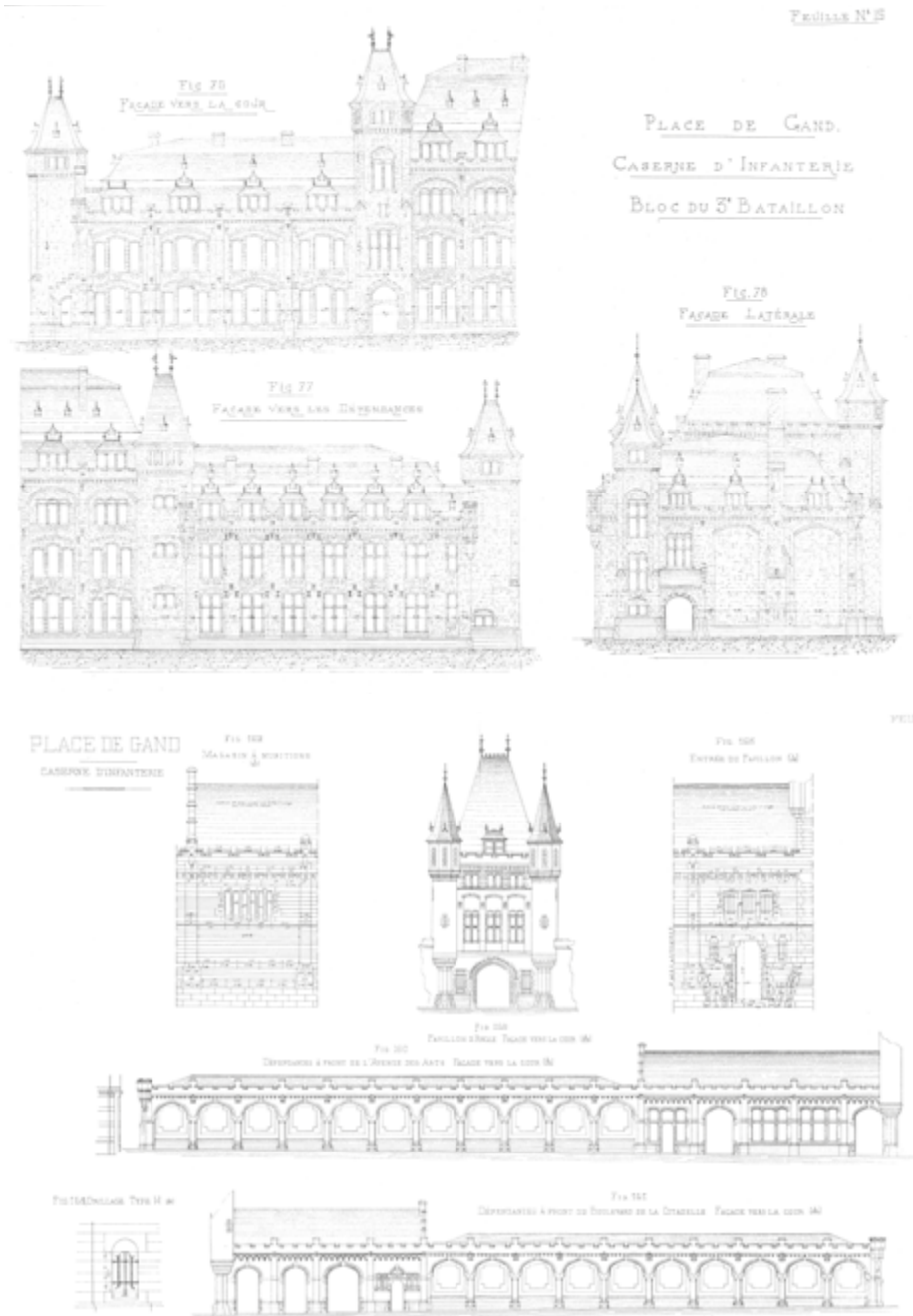
De afbraak van de kazerne aan de Kattenberg, zicht op de toegangspoort aan de binnenplaats, 1899 · © Gent, Stadsarchief · Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten

C.F. Geij, Ontwerp van de nieuwe citadel, 1819.
 De kazerne is duidelijk herkenbaar op het plan
 © Gent, Rijksarchief

Gent den 5^{en} October 1819
 De Kapitein van de Vesting
 C.F. Geij

De Leopoldskazerne

De slechte staat van de oude kazerne was een schandvlek in die nieuwe wijk en beantwoordde bovendien niet aan een moderne militaire huisvesting. In 1889 tekende de Schaarbeekse architect Otto Geerling twee hoekpaviljoenen bedoeld voor de officieren en voor de gehuwde militairen. Die kwamen er om de functies van de aan de stad afgestane en gesloopte gebouwen op te vangen.

Het paviljoen van de gehuwden, ca. 1906 · © Gent, Stadsarchief Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten

Otto Geerling Woerden (NL) 1829–Schaarbeek 1900

Geerling was vooral in Brussel actief en specialiseerde zich in opdrachten voor militaire gebouwen. Zijn belangrijkste realisatie is ongetwijfeld de Prins Boudewijnkazerne in Schaarbeek, die vandaag is omgebouwd tot een wooncomplex en waarvan het ontwerp dateert van 1888. Hij werkte nauw samen met het toenmalige Ministerie van Oorlog. De kazerne vertoont een heel klassieke opbouw met ingangs- en hoekpaviljoenen, zware cordonlijsten die de horizontaliteit van de gevel benadrukken en gebruik van mansardedaken met heel veel dakkapellen. Stijlelementen die ook in de Leopoldskazerne zijn terug te vinden, net als het gecombineerd gebruik van bak- en natuursteen.

De Prins Boudewijnkazerne aan het Daillyplein in Schaarbeek, ca. 1900 · privécollectie

In een tweede bouwfase werd een beroep gedaan op de Ledebergse architect Modeste De Noyette (1847–1923). Zijn heel gedetailleerde ontwerpen bleven bewaard. Hij integreerde de paviljoenen van Geerling in een nieuw en efficiënt totaalconcept, volledig afgestemd op de bewoners van de nieuwe kazerne: de soldaten van het 2de Linieregiment.

Exterieurs en interieurs van de pas voltooide Leopoldkazerne, 1910 · privécollectie

Modeste De Noyette Ledeberg 1847–1923

De Noyette was een heel bekend architect met een heel divers oeuvre. Hij had zijn opleiding genoten aan de Gentse Academie. Zijn ontwerpen gingen van herenhuisen tot gemeentehuizen, scholen, ziekenhuizen, psychiatrische gestichten en één kazerne. Hij was algemeen gekend voor het toepassen van diverse elementen uit stijlen uit het verleden wat typisch was voor de periode. De torentjes, schietgaten, kantelen en lichtspelen doen denken aan de middeleeuwen; spitsbogen in de gangen wijzen op de (neo)gotische stijl, bossagewerk (ruw gehakte natuurstenen) als basis voor de muren zijn terug te leiden tot de (neo)renaissance. Zowel uit de ontwerpen als uit de uitvoering spreekt een gedegen vakmanschap. Opmerkelijk is ook het gebruik van gietijzer. Dit metaal was wel al gekend, maar werd in die periode voor het eerst toegepast in de bouw: voorgegoten elementen werden haast als een mecano in elkaar geklikt. Zo zijn ook de spanten in de kazerne opgebouwd.

Modeste De Noyette,
Het voormalige gemeentehuis van Sint-Amandsberg, ca. 1894
uit *l'Emulation*, jrg. 19, 1894

Het complex kreeg een vijfhoekige plattegrond en werd opgetrokken als een ware middeleeuwse vesting door de omlopende walgang met kantelenrijen, de blinde robuuste buitenmuren met zware steunberen en de vele erkers en hoektorens met schietgaten. Het infanterieregiment, dat er zich vestigde, telde drie bataljons en een staf die elk een vleugel kregen. Per vleugel huisden er vier compagnieën. Elke compagnie telde 120 soldaten. Per kamer sliepen ongeveer 25 man. De ruim 1 400 militairen huisden in zowat 50 slaapzalen. Twee verdiepingen werden ingenomen. De derde werd enkel bezet in oorlogstijd. De staf zat in de hoofdvleugel (kant Gaspar de Craeyerstraat) waar er diverse vergaderzalen waren en een mess voor onderofficieren. Op strategische plaatsen waren binnenin brede trappenhuizen voorzien, noodzakelijk bij een snelle evacuatie. Alles wat met munitie te maken had, zat in het kasteelachtige hoekpaviljoentje. Er waren ook gevangencellen en overdekte ruimtes voor schietoefeningen. Nieuw was wel het feit dat er aparte ruimtes waren om te eten en te slapen en ook een turnzaal werd geïntegreerd in het concept. De kazerne beschikte over een goed uitgeruste keuken, een eigen slagerij, bakkerij, enz. In 1905 was de kazerne afgewerkt, het jaar erop zou het 2de Linieregiment de kazerne in gebruik nemen.

Tijdens WO I namen de Duitsers de kazerne in bezit en doopten ze om tot Kaiser Wilhelm Kaserne. Behalve het demonteren van de koperen waterpompen, kranen en lusters uit de mess van de officieren om er munitie van te maken, vervingen de Duitsers de gasverlichting door elektriciteit en plaatsten ook een moderne keukenuitrusting.

In 1918 betrok het 2de Linieregiment opnieuw de kazerne. Buiten de noodzakelijke herstellingswerken gebeurde er tussen 1918 en 1940 weinig aan het complex.

Duitse soldaten in gevechtsuitrusting op het paradeplein, 1916 · privécollectie

Jules Vits, maquette voor het oorlogsmonument aan de poort van de Leopoldskazerne, ca. 1926 · © Gemeente Melle

Belgische krijgsgevangenen vertrekken vanuit de kazerne tijdens de Tweede Wereldoorlog
privécollectie

In mei 1940 nam de Duitse bezetter opnieuw de kazerne in. Ditmaal was het de Luftwaffe die de gebouwen in gebruik nam. Zij installeerde radarinstallaties en afweergeschut op de daken, waardoor vier torenspitsen en bijna alle sierspitsen verdwenen. Naar verluidt werd vanuit het middenblok ook een ondergrondse gang richting Citadelpark gegraven om zo ongemerkt toegang te hebben naar het park en vandaar naar het Sint-Pietersstation. Hoewel er kort voor de renovatie een ingang naar een ondergrondse constructie werd teruggevonden in de kelders, liep de tunnel al na enkele meters dood. Mogelijk stortte hij in of werd hij bij werken deels afgebroken. Bij de bevrijding in 1944 werd de kazerne gebruikt als hoofdkwartier van de weerstand. Op maandag 4 september hees men er de Belgische vlag.

38 Na de oorlog moest het terug opgerichte 2de Linieregiment bijdragen aan de bezetting van Duitsland, waarna het in 1957 zou ontbonden worden. In 1955 nam het Centrum voor Gezondheidsdienst, de kern van de latere Koninklijke School van de Medische Dienst, zijn intrek in de Leopoldskazerne. Er werden opleidingen verzorgd onder meer voor de brancardiers van de Gezondheidsdienst. In 1973 werd de opleiding nog uitgebreid met een School voor Officieren van de Gezondheidsdienst. Vanaf dan werden alle vormingen voor alle categorieën van het personeel van de Medische Dienst gecentraliseerd in de Leopoldskazerne.

In 1987 werd in de open ruimte tussen het hoekpaviljoen (hoek Kattenberg/Kunstlaan) en het middenblok een moderne sportzaal toegevoegd, later nog uitgebreid met een cafetaria, waardoor de hele open ruimte tussen deze blokken was ingenomen. Voor het overige bleven de verbouwingswerken beperkt tot de interieurs, die werden aangepast aan de noden van het gebruik door het Ministerie van Landsverdediging.

Naar aanleiding van een herstructurering van de Belgische Krijgsmacht en de centralisatie van de diensten werden in 2007 enkele gebouwen verkocht aan de stad Gent. Deze gebouwen werden gedeeld door het Hoger Instituut voor Schone Kunsten (HISK) voor opleiding en ateliers voor beeldende kunstenaars en het Designmuseum dat er een depot inrichtte.

In 2015 besliste de deputatie van de Provincie Oost-Vlaanderen tot aankoop van de kazerne als locatie voor een provinciale campus met integratie van het nieuwe Provinciehuis. Naast de administratieve diensten zijn ook het politieke (deputatie, provincieraad), het publieke (publieksgerichte dienstverlening, vergaderzalen) en het logistieke luik (archief, bibliotheek, depotruimte, parking) er geïntegreerd.

Het Ministerie van Defensie is in het complex nog steeds vertegenwoordigd onder de vorm van het Militair Provinciecommando, dat bij crisissituaties een brug slaat tussen Defensie en de lokale autoriteiten.

De eerste dames bij de Medische Dienst · privécollectie

De Koninklijke School van de Medische Dienst op het Paradeplein · privécollectie

Een collega blikt terug

Jan, deed zijn legerdienst in 1985

Ik kreeg een opleiding 'medische dienst' en 'lag' een maand in een kamer in de vleugel aan de Kattenberg. Omdat ik ongewapende legerdienst deed, was ik verplicht om tijdens de schietoefeningen de gangen te dweilen. Ik herinner mij dat ik de commandant ging melden dat ik klaar was. Maar omdat de schietoefeningen nog bezig waren, mocht ik de gang nog eens dweilen ...

Na een paar nachten te hebben verbleven in de kazerne – je mocht 's avonds niet naar huis – wilden we 'de muur doen' om zo iets te kunnen gaan drinken in de Overpoortstraat. Over de muur klimmen, om naar buiten te gaan, was redelijk eenvoudig. Maar in het terugkeren, na het nuttigen van enkele drankjes, merkten we dat die muur van buitenaf hoger leek. Dat was ook zo: de straat lag lager dan het gelijkgronds niveau van de kazerne. Het vroeg veel meer inspanning om terug binnen te geraken!

Postkaart Fasseur · privécollectie

Nu ben ik terug 'gelegerd' in de kazerne, weliswaar bij dienst Mobiliteit aan de Kunstlaan. Op 1 februari 2025 zwaai ik af en ga ik met vervroegd pensioen. De cirkel zal dan rond zijn. Toch had ik graag nog eens 'de muur gedaan', maar die is ondertussen gesloopt.

Rik zijn favoriete lied ...

Ooit was ik een soldaat ... het is mijn favoriete en volstrekt verzonnen lied van wijlen streek- en leeftijdsgenoot Luc De Vos. In april 1984 was ik écht soldaat, een milicien die zijn legerdienst vervulde bij de Medische Dienst, met een eerste maand opleiding tot brancardier in de Leopoldskazerne in Gent. De Coca-Cola boys, dat was de bijnaam voor deze component van het Belgisch Leger, vanwege de toenmalige gelijkenis tussen de kleur van hun uniform en dat van de chauffeurs van de Coca-Colavrachtwagens.

Tijdens die opleiding liep je niet zomaar in en uit, maar moest je voorbij de wachtpost en had je een pasje 'vrij kwartier' nodig. De kantine was voor de meesten het belangrijkste lokaal. Het paradeplein stond vol met slecht startende legercamions en jeeps, gebruikt voor de opleiding chauffeur. Omwille van zijn 'betere' soldatenkeuken, kreeg de kazerne de bijnaam 'Hotel Leopold'. Daar de afwas doen was mijn eerste werk van piket!

In de Leopoldskazerne waren de dagen gevuld met zowel militaire training als theoretische kennis over medische hulpverlening op het slagveld. Onze instructeur was sergeant S., een jonge vrouw die de aandacht van iedere jonge soldaat wist te grijpen. Haar militaire precisie voor drill in het gelid, het aanleren van het hanteren van het Vigneron-machinegeweer en haar deskundigheid in medische zorg werden bewonderd door iedereen in de kazerne. Haar populariteit onder de jonge mannen was niet verwonderlijk; ze had een natuurlijke autoriteit die gepaard ging met een opvallende warmte en empathie. Dit maakte haar zowel gerespecteerd als geliefd.

Misschien als enige rekrut ontmoette ik de sergeant ook buiten de kazerne. Ze gaf mij haar adres en ik werd uitgenodigd om iets te komen drinken. Dat kwam omdat ik via mijn vader met een serieuze korting een tv kon regelen voor de sergeant ... en haar man. Het blijft een dierbare herinnering, niet alleen vanwege het zakgeld dat ik aan de verkoop verdiende, maar ook omdat het een zeldzaam inkijkje bood in het leven achter de militaire façade. Het was een bevestiging dat zelfs in de meest gestructureerde en rigide omgevingen, menselijke verbindingen en kleine momenten van genegenheid een diepe impact kunnen hebben.

Het nieuwe Provinciehuis

41

Opnieuw onder één dak

De provinciale diensten, die verspreid waren over een zevental verouderde en inefficiënte gebouwen in het centrum van de stad, werden in de Leopoldskazerne geconsolideerd. De keuze voor deze locatie is het eindresultaat van een intense zoektocht, waarbij in eerste instantie de denkpiste werd bewandeld om het PAC-complex aan het Gentse Zuid te renoveren. Met het oog op de revalorisatie van de historische binnenstad werd finaal geopteerd voor de locatie aan het Citadelpark, in de directe nabijheid van het Gentse museumkwartier en het Sint-Pietersstation. Daar kwam de monumentale Leopoldskazerne na het vertrek van de medische dienst grotendeels leeg te staan. Naast de diverse administratieve diensten zijn nu ook het politieke luik (met de provincieraad en de deputatie), het publieke luik (met publieksgerichte dienstverlening, vergaderzalen en leslokalen) en het logistieke luik (uitleendienst, archief, depotruimte, parking) geïntegreerd op één site. Net zoals meer dan 200 jaar geleden bevinden alle provinciale diensten zich opnieuw onder één dak.

De aanstelling van de ontwerpers gebeurde via een architectuurwedstrijd. Aan de architecten werd de vraag gesteld het oorspronkelijk erg gesloten complex om te vormen tot een open, levendige stadsbuurt. Duurzaamheid en aandacht voor hedendaags comfort en kwaliteit stonden hierbij centraal, samen met het respect voor en behoud van het erfgoed en de historische waarde van de site. De ambitie was en is een doordacht functioneel geheel met 'provinciale' uitstraling en identiteit. Het winnende project werd getekend door het interdisciplinaire ontwerpteam 360Architecten en B2Ai, in samenwerking met Sergison Bates Architects.

De verdiepte straat op het Paradeplein geeft licht aan de ondergrondse ruimtes

In tegenstelling tot de nieuwste provinciehuizen die sinds de jaren 1990 tot stand kwamen in Hasselt (1991), Brugge (1996), Leuven (2003) en Antwerpen (2018) werd niet geopteerd voor een volledige nieuwbouw, maar voor de herbestemming van een historisch betekenisvol monument in de binnenstad.

“Gebouwen zijn nooit af, maar veranderen mee met de cultuur en de samenleving. Architectuur is een spiegel van de samenleving, erfgoed het collectieve geheugen dat met de maatschappij mee evolueert. Volgens die visie zijn gebouwen nooit af, maar veeleer een hoofdstuk in het grote verhaal van de stad en een gemeenschap. Naarmate onze leefwereld door globalisering, digitalisering en toenemende mobiliteit, steeds groter en sneller wordt, groeit de behoefte aan verhalen die ons verbinden met een specifieke plek en tijd. Verhalen die bovendien openingen bieden naar de toekomst. Erfgoed is daarbij een uitnodiging en aanmoediging om verder te ‘schrijven’, en de geschiedenis door te vertellen aan de volgende generatie. De geschiedenis leert dat waardevol erfgoed zich steeds heeft kunnen aanpassen aan nieuwe noden en gebruiken. Erfgoed is alleen levensvatbaar als het gebruikt wordt. Dit impliceert niet alleen dat gebouwen andersoortig gebruik toelieten, maar ook een zeker engagement met zich meebrachten: mensen hebben zich met deze gebouwen geïdentificeerd, en zich sterk gemaakt om een verandering in gang te zetten.” Zo stelt het Vlaams Architectuurinstituut in het vlugschrift Onvoltooid Verleden, negen stellingen over architectuur en erfgoed uit 2017. De ontwerpers van de Leopoldskazerne hebben blijk gegeven van een grote inventiviteit en een

respectvol omgaan met het bestaande patrimonium. Het gaat hier niet om een formalistische restyling. In hun ontwerpnota lezen we: *“Het project weerspiegelt de afgewogen balans tussen verleden en toekomst, waarbij met een uitgesproken zorg voor de architectonische kwaliteiten te werk is gegaan. Herbestemming is cultureel bepaald en daarom is hergebruik niet het einde van een verhaal maar de continuïteit van de geschiedenis; het is de ambitie om deze sporen uit het verleden lees- en zichtbaar te houden en ze een nieuwe toekomst te geven in een steeds evoluerende omgeving.”*

De werkwijk van het managementteam behield de historische inrichting van de mess van de officieren.

De Leopoldskazerne is een fascinerend stuk militaire architectuur in het hart van Gent. Strategisch gelegen op de hoogste plek in de stad, werd het complex opgetrokken volgens een autonome, militaire logica, afgezonderd van de omringende stad. De kazernegebouwen werden beschermd door een hoge verdedigingsmuur met een gecontroleerde toegang. Letterlijk alles ademde beschutting, controle en kracht. Met zijn gesloten omheining, kantelen, hoektorens en schietgaten leek de Leopoldskazerne voor zijn reconversie op een versterkte burcht.

De hertekening van de voormalige kazerne bood een unieke opportuniteit om dit verdedigingsbolwerk open te breken en om te toveren tot een uitnodigend trefpunt dat aansluit op het buurtweefsel. De gesloten ommuring werd op gerichte plekken doorbroken naar de omgeving toe: op de hoeken werden doorsteken gemaakt die het gehele gebied doorwaadbaar maken, met behoud van de typische verschijningsvorm en samenhang van het historische complex. Een nieuw publiek plein langsheen de Charles de Kerchovelaan opent de site naar het Citadelpark toe. Het centrale thema is ‘verbinden’: een aantrekkelijke ontmoetingsplek creëren, zowel voor de verschillende gebruikers op de site als voor bezoekers en passanten. Het vroegere gebouw van de militaire staf, met de hoofdingang aan de Gaspar de Craeyerstraat wordt herbestemd tot hotel. De zijvleugels langs het paradeplein, waar vroeger bataljons huisden, kregen een woonfunctie in de vorm van appartementen. Die dienstgebouwen achter de gesloten muur aan de kant van de Kattenberg en de Eekhout werden deels gesloopt en herontwikkeld als zogenaamde ‘maisonettes’, rijwoningen met elk een eigen groenruimte. Er bevinden zich 82 kwalitatieve appartementen en in de lagere vleugels aan de straatkant tien stadswoningen met diverse woontypologieën. Door de aanwezigheid van dakterrassen en binnentuinen wordt de site Leopoldskazerne een krachtige aantrekkingspool in het centrum van de stad.

Het vergroende Paradeplein met het Provinciehuus

Een werkwijk

De provincieraadzaal

Het eigenlijke Provinciehuis neemt zijn intrek in de bataljonvleugel aan het hoofdeinde van het Paradeplein en de twee aansluitende zijpaviljoenen. Enkele nieuwbouwdelen met circulatie en een kantoorvleugel langs de Kunstlaan rijgen de bestaande paviljoenen en de publieke functies rondom het begroende Provincieplein met de nieuwe hoofdingang langs de Charles de Kerchovelaan, aaneen.

Op de benedenverdieping zijn hoofdzakelijk publieke functies ondergebracht, met het restaurant, dat ook open is voor het publiek, als hart. Daarnaast vind je hier de polyvalente Provinciezaal, een auditorium en foyer, leslokalen voor CVO Groeipunt en diverse kleine en grotere gespreksruimtes en vergaderzalen. In het paviljoen van de voormalige mess van de officieren zijn de

kantoren van de gouverneur, de provincieraadsvoorzitter en de vier gedeputeerden gevestigd. Op de benedenverdieping huizen de griffier en de directeurs, in een gezamenlijk landschapskantoor, de werkwijk managementteam.

Op de verdieping van het monumentale voormalige paviljoen van de Genie, op de hoek van de Kunstlaan, is de provincieraadzaal gevestigd. Daar komen elke maand de 36 raadsleden samen om het beleid van de Provincie Oost-Vlaanderen te bepalen. De medewerkers die dit beleid uitvoeren, maken gebruik van de verschillende werkwijken met landschapskantoren op de verdiepingen van het gebouw. Onder het Paradeplein, in feite de grootste daktuin van Gent, zit het logistieke centrum van het gebouw. Een verdiepte straat geeft daglicht aan de kantoren van de facilitaire dienst en het printcenter. Verder zijn hier onder andere nog een fitnessruimte, een geklimatiseerd kunstdepot, het archief- en bibliotheekdepot, de magazijnen, een laad- en loszone en een opnamestudio ingericht.

Enkele cijfers

Ca. 700 werknemers in het Provinciehuis
 506 werkplekken
 15 vergaderzalen
 26 leslokalen
 Een auditorium voor 188 personen
 Een polyvalente zaal
 Een provincieraadzaal voor 50 personen
 Capaciteit bistro: 126 plaatsen
 Capaciteit restaurant: 114 plaatsen
 379 ondergrondse parkeerplekken, waarvan 257 voorbehouden aan provinciepersoneel
 3,5 lopende km archief en 1 km bibliotheek in de zogenaamde multifunctionele ondergrondse ruimte

Als laatste militaire aanwezigheid op de site blijft het provinciaal commando gevestigd op de benedenverdiepingen van het zogenaamde 'paviljoen der gehuwden'. De volledig verharde kazernesite werd omgevormd tot een groene oase, met het hertekende Paradeplein als hart. De hele site wordt op termijn een doorwaadbaar, binnenstedelijk parcours. Door de ondergrondse parking ontstaat een verkeersvrije woon- en werkwijk, waar de verblijfskwaliteit primeert, en waar de interactie met buurt en stad centraal staat. Door een inventieve combinatie van functies is er elk uur van de dag leven en dynamiek in de vernieuwde Leopoldskazerne. Zo verwierf het meer dan een eeuw oude gebouw een nieuwe jeugd, ten bate van stad en Provincie.

Duurzaamheid in de praktijk

Eén van de belangrijkste uitgangspunten was een duurzaam, toekomstbestendig Provinciehuis. Wim Van Cauwenberghe, ingenieur technieken bij dienst Patrimonium, laat zien hoe de Provincie een voortrekkersrol vertolkt als duurzame organisatie. Welkom onder de motorkap van het gebouw.

“Duurzaamheid en flexibiliteit waren van meet af aan twee kernwaarden”, zegt Wim Van Cauwenberghe. “Duurzaamheid betekent vooral spaarzaam omspringen met energieverbruik en alle technieken daarop afstemmen. Flexibiliteit sluit daarbij aan, want het houdt in dat je op een bewuste manier omgaat met het gebruik van je ruimte. Een optimaal ruimtegebruik beperkt ook het energieverbruik. Daarnaast zijn de technieken zo opgebouwd dat de inrichting van ruimtes kan worden aangepast in de toekomst.”

Geothermie

De verwarming gebeurt via geothermie. Onder het Paradeplein ligt een BEO-veld (Boorgat-Energie-Opslag) met 140 boorgaten. Daarin zitten leidingen waarmee we warmte uitwisselen met de ondergrond. Een BEO-veld werkt als een grote batterij; je steekt er in de zomer energie in om er in de winter energie uit te halen. In de zomer koelen we het gebouw en pompen we die warmte in het veld. Ook uit het ICT-datacentrum recupereren we warmte. In combinatie met zo'n 538 zonnepanelen wordt ruim 71% van de benodigde energie voor verwarming en elektriciteit opgewekt op de site. De overige 29% aan elektriciteit kopen we aan via een groenestroomleverancier, waardoor de site CO₂-neutraal is.

Ramen open of dicht?

Een uitgebreid ventilatiesysteem met niet minder dan 14 luchtgroepen zorgt ervoor dat de verschillende delen van het gebouw apart bediend worden. Betekent ventilatie dan dat er nooit meer een raam open kan of mag? “Dat was lang het idee: bij ventilatie of koeling hou je het best zo veel mogelijk de ramen dicht”, aldus Van Cauwenberghe. “Daar stappen we vandaag van af. Een open raam kan bijdragen tot het comfortgevoel, zelfs wanneer het objectief gezien voor een minder goede klimatisatie zorgt. Niet alle ramen kunnen open, maar in elke werkwijk zeker meerdere.”

Het doel van de Provincie was om een duurzaam, performant en vooruitstrevend gebouw te realiseren. Ze is er in geslaagd om niet enkel te voldoen aan de bestaande richtlijnen, maar om beter te doen, verduidelijkt Van Cauwenberghe. “Zo leggen we onszelf een strengere EPB-waarde op dan vereist. Daarnaast behaalden we het internationale duurzaamheidcertificaat van BREAAAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method) met de score ‘excellent’! Dit certificaat is het instrument bij uitstek dat peilt naar duurzaamheid over alle domeinen heen, van integraal waterbeheer, energie, mobiliteit, afvalstromenbeheer, ... tot bijvoorbeeld groenbestand en erfgoedvisie.

Een open huis waar iedereen welkom is

Het Provinciehuis is een open huis, gericht op de stad. Met zijn nieuwe voorplein aan de Charles de Kerchovelaan (het Provincieplein) en het vergroende Paradeplein groeit de vroeger gesloten Leopoldskazerne uit tot een doorwaadbare nieuwe stadswijk. Op dat Provincieplein werden twee zomerlindes gepland, nakomelingen van eeuwenoude veteraanbomen die door de dienst Erfgoed van de Provincie werden opgekweekt om hun genetisch materiaal voor de toekomst te kunnen verzekeren. Het entmateriaal werden genomen van twee bomen die al eeuwenlang de historische vierschaar in Bevere bij Oudenaarde flankeren. Het zijn zogenaamde ‘welkomstbomen’. Ze verwijzen naar een eeuwenoud gebruik om bij een erf twee lindes te planten, om het kwaad weg te houden en om iedereen te verwelkomen die ‘gezuiverd’ werd door onder de lindes door het erf te betreden. We heten iedereen dan ook met trots welkom in dit nieuwe provinciehuis.

De vestibule van de raadzaal, met de portretten van de provincieraadvoorzitters en werk van Kamagurka en Gust Smet

Al van bij het ontstaan van het provincies in de 19de eeuw, bouwde het bestuur een eigen kunstcollectie uit. Die was en is in de eerste plaats ter verfraaiing van de provinciale gebouwen. De collectie is dan ook geen museale verzameling, maar een organisch gegroeid geheel van een 2000-tal kunstwerken. De collectie geeft een ruim overzicht van de meest diverse vormen van kunstproductie, van design en kunstambachten, tot schilderkunst, beeldhouwkunst en fotografie. Een rode draad is er wel; het overgrote deel van de werken werden gerealiseerd door Oost-Vlaamse kunstenaars of kunstenaars die een belangrijk deel van hun loopbaan in de provincie verbleven. Op die manier vertaalt de collectie het artistieke DNA van de provincie. In de 19de en de vroege 20ste eeuw werden er vaak werken aangekocht op de Salons voor Schone Kunsten in Gent, de vierjaarlijkse tentoonstellingen waar zowel jonge als meer gevestigde kunstenaars hun werken presenteerden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd door de brand van het Provinciehuis een belangrijk deel van de collectie vernield. Na 1945 volgde een meer actief aankoopbeleid, onder andere gestimuleerd door de instelling van provinciale prijzen, zoals deze voor vormgeving en design.

In de Leopoldskazerne krijgt de kunstcollectie opnieuw ten volle haar initiële functie. Ze vult de architectuur van het gebouw aan, geeft een eigen gezicht aan de publieksruimtes en verfraait de kantoren van het bestuur en de administratie. In het publieke gedeelte kan de bezoeker een selectie van de belangrijkste werken uit de collectie bewonderen, waar de grote namen van de Oost-Vlaamse kunstproductie in vertegenwoordigd zijn, maar waar evenzeer minder bekende namen ontdekt kunnen worden. Werk van fotografen zoals Elke Andreas Boon, Carl De Keyser, Sarah Westphal of Lieve Blancquaert gaat in dialoog met werk van meer traditionele kunstenaars als Emiel Claus of Gust De Smet, maar ook minder gevestigde namen zoals Cécile Cauterman of Jos Verdegem, kunstenaars die stilaan herontdekt worden. Sculpturen in diverse materialen, van glaskunst tot brons, met werken van Marie-Paule Grusenmeyer of Maen Florin, dialogeren op een speelse manier met de ruimte en betrekken het exterieur in het gebouw. De kunstcollectie is op deze manier een zichtbare verwelcoming voor de bezoeker aan het Provinciehuis.

Een selectie van portretten in de Provinciezaal, met werk van Cécile Cauterman, een anonieme 17de-eeuwse meester, Elke-Andreas Boon en Gust De Smet

Een collega blikt terug

Bruun, had nooit gedacht dat hij in de kazerne zou belanden ...

Tijdens het academiejaar 1984–1985 zat ik op kot op de Kattenberg. Vanaf m'n studeertafeltje (no computer, no laptop, no gsm, no smartphone, no tv) en vanuit m'n venster (no dubbel glas) had ik zicht op de hoofdingang van de Leopoldskazerne. Vanuit deze hoek heb ik honderden ambulanciers hun rijopleiding zien aanvatten met na-oorlogse 'Saviemmetjes' met tussenversnellingen (Saviem werd later Renault). Dergelijke versnellingsbakken waren nog niet gesynchroniseerd en bij het schakelen moest telkens tussengas worden gegeven om de versnellingsbak te verleggen naar een hogere of lagere versnelling. Bij mooi weer stond het raam van het kot uiteraard open, tot ik luisterend en dan ook visueel één van die Saviemmetjes door de poort zag komen en met blauwe uitlaatgassen richting kot zag rijden, volgens het vaste rijopleidingsparcours. Sommige ambulanciers in spe waren goed in tussenschakelen, dan bleef de blauwe walm beperkt tot een kuch, anderen begrepen niets van dat tussenschakelen en hielden de Kattenberg in een luidruchtige blauwe wolk ... en ik studeerde ondertussen milieusanering, en deed vlug m'n raam toe.

Mocht iemand 40 jaar geleden gezegd hebben dat ik in dat Saviem-zicht nog een werkplek zou hebben, had ik hem geantwoord dat er in dat gebouw geen toekomst was weggelegd voor mij. Het kan verkeren sprak Bredero – kuch.

Ambulanciers in opleiding · privécollectie

Sofie, speelde goalbal in de sportzaal

Eind jaren 1990 heb ik in de kazerne goalballes gegeven, een sport voor spelers met en zonder visuele beperking. In de bal zit een belletje en de goals zijn negen meter breed. Ze spelen drie tegen drie. Zomaar ergens twee goals zetten van negen meter lang was niet vanzelfsprekend, maar in de sportzaal van de kazerne kon het!

De sporthal was goed uitgerust en had een superverende vloer. We konden hem gebruiken zonder dat er andere gebruikers in sportten. Aangezien er een belletje in de bal zit, is het belangrijk dat het stil is tijdens het sporten, zodat spelers de bal horen. Het was de enige club in het Gentse en we trainden elke week in de kazerne. Elke keer we binnen gingen moesten we onze identiteitskaart afgeven aan het militair onthaal.

Voor mij persoonlijk een verrijkende ervaring als coach: naast het sportieve leerde ik niet enkel de 'wereld' van de blinden wat beter kennen, maar ook die van de kazerne.

de provincie biedt meer

Resto Leo

Ons restaurant biedt een kaart vol Oost-Vlaamse streekproducten om bij te watertanden. Je kan hier ontbijten, lunchen of koffie drinken met gebak.

Open: van maandag t.e.m. vrijdag, van 8 tot 17:30 uur.

Meer info: www.restoleo.be

Rondleidingen

Wil je het Provinciehuis bezoeken met een gids?

We bieden rondleidingen aan voor groepen van minimum 10 personen.

De rondleiding duurt anderhalf uur, met aansluitend een gratis drankje in Resto Leo.

Boek via www.oost-vlaanderen.be/rondleidingen.

Provincieraad bijwonen

De raad vergadert in principe elke laatste woensdag van de maand. Je kan de provincieraad ter plekke bijwonen of live volgen via www.oost-vlaanderen.be.

Zaal huren

Ben je op zoek naar een moderne vergaderzaal op een unieke locatie?

In het Provinciehuis kan je een of meerdere zalen huren voor een vergadering, congres of studiedag.

Bekijk alle mogelijkheden op www.oost-vlaanderen.be/zaalverhuur.

Opleiding volgen

Prikkelt het om bij te leren?

In het Provinciehuis vind je niet alleen opleidingen van het volwassenenonderwijs CVO Groeipunt, maar ook bestuursopleidingen van PAULO.

Bekijk het aanbod: www.groeipunt.be en www.bestuursopleidingen.paulo.be.

Vacatures

Zelf zin om in deze bruisende omgeving te werken?

Neem zeker een kijkje op www.vacatures.oost-vlaanderen.be.

We zoeken regelmatig enthousiaste collega's die mee een impact willen hebben op het leven in onze provincie.

Bereikbaarheid

Het Provinciehuis is vlot bereikbaar met de fiets, het openbaar vervoer en de wagen. Bovendien sta je op een twintigtal minuten stappen in het bruisende stadscentrum.

Meer info: www.oost-vlaanderen.be/contact

colofon

Uitgegeven door de deputatie van de Provincie Oost-Vlaanderen

Beleidsverantwoordelijke: An Vervliet, gedeputeerde

Directie Erfgoed & Erfgoedsites · dienst Erfgoed

Anneke Lippens, directeur

Jo Rombouts, diensthoofd

Serge Migom, coördinatie

Teksten: Lise Eelbode, Serge Migom, Martine Pieteraerens,

Jo Rombouts, Jan Storms

Met dank aan: Jessie Beurms, Eef Plaetinck, Stijn Van Hoey en de collega's die hun herinneringen deelden

Fotografie: Tom Willocq, tenzij anders vermeld

Grafische vormgeving: Ann Huyghe, directie Erfgoed & Erfgoedsites

Druk: Facilitaire dienst

D/2024/1933/10

Contact

Provincie Oost-Vlaanderen

Charles de Kerchovelaan 189 · 9000 Gent

+32 9 267 70 00 · info@oost-vlaanderen.be

Open: van maandag t.e.m. vrijdag, van 9 tot 16 uur

